

DE MIDDELEEUWSE VERSTERKINGEN OP DE WARANDE TE DIEST

In de zomer van 1981 werd op de *Warandeburg* te Diest in samenwerking met de stad Diest een opgravingscampagne gestart met het doel de versterkingen van de heren van Diest te onderzoeken. Reeds in 1959 had J. Mertens daar gegraven, waarbij op het oostelijk deel van het plateau, het *Tafelrond*, een motte met vierkante toren werd onderzocht. Twee sleuven werden nog uitgegraven ter bestudering van de gracht en de opbouw van het mottelichaam. Deze versterking werd vermoedelijk reeds op het einde van de 11de eeuw opgericht en de opgave ervan gebeurde in de loop van de eerste helft van de 13de eeuw. De historische gegevens over de heren van Diest bevestigen de opgravingsresultaten. De eerste heer van Diest, Otto I, wordt in 1099 vermeld en in een schepenbrief van 25 februari 1266 is er sprake voor het eerst van een *vetus castrum*. Dit impliceert het bestaan van een *novum castrum* op een andere plaats.

Dwars over het middendeel van het plateau werden enkele lange sleuven getrokken. Deze leverden geen sporen op van gebouwen of een omwalling. Wel werd een afvalkuil aangesneden die veel aardwerkfragmenten opleverde, gaande van de 12de eeuw tot de 17de eeuw. Hoofdzakelijk bevatte deze kuil 15de-eeuws materiaal.

Op het westelijk deel van het plateau, achter een brede gracht, bevindt zich een tweede versterking, die moet geïdentificeerd worden als het „nieuw kasteel”. Het zuidelijk en het oostelijk deel hiervan was reeds in 1959 gedeeltelijk onderzocht. Het onderzoek werd nu verdergezet op de oostelijke en noordelijke rand van het kasteel, om de juiste ligging te bepalen van de buitenmuren.

Hierbij kwamen op de noordelijke rand drie bouwfasen te voorschijn (fig. 70).

Van een eerste fase werden de funderingen van een ronde holle toren aangetroffen (fig. 70, 1) met een diameter van ca. 5 m en een muurdikte van 1,5 m. De bewaarde hoogte varieert van 0,20 tot 0,60 m. De funderingen zijn opgebouwd uit onregelmatige brokken ijzerzandsteen gebed in een gele zandleem. Een datering van deze eerste fase is onzeker. Gezien de opgave van de motte gebeurde in de loop van de eerste helft van de 13de eeuw, mogen we veronderstellen dat de bouw van een nieuw kasteel kort daarop plaats vond.

In een tweede fase werd de toren afgebroken en een nieuwe met een diameter van ca. 3,60 m enkele meters oostwaarts gebouwd (fig. 70, 2). Een muur die hierop aansluit oversnijdt de eerste toren (fig. 70, 3). Het plateau werd naar het noorden uitgebreid met een pakket zand- en ijzerzandstenen. Een muurtje van 0,70 m breed dat de rand van het plateau volgde evenwijdig met voornoemde muur, sloot hier waarschijnlijk haaks op aan (fig. 70, 4). Deze tweede fase was volgens dezelfde bouwwijze als de vorige verricht, en is aan de hand van

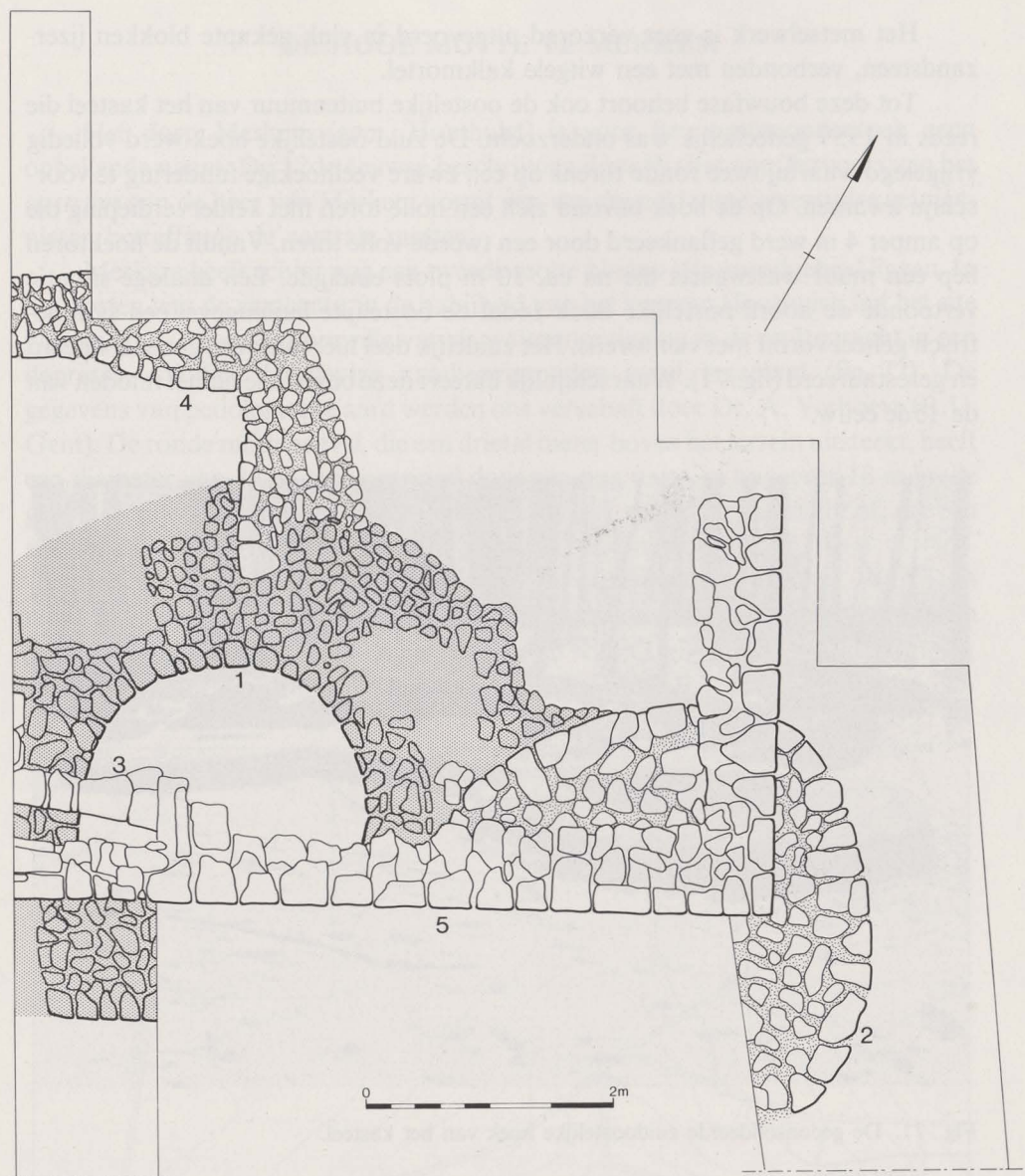

Fig. 70. Uittreksel uit het opgravingsplan. Fase I : 1; fase II : 2, 3 en 4; fase III : 5.

enkele aardewerkscherven rond het midden van de 14de eeuw te dateren. Een brandlaag bedekt grotendeels deze tweede fase.

In een derde en laatste fase werd over de twee oudere torens een muur gebouwd die in een rechte hoek naar de rand van het plateau liep (fig. 70, 5). De oorspronkelijke muurdikte kon niet meer worden vastgesteld, maar bedroeg minstens 1 m.

Het metselwerk is zeer verzorgd uitgevoerd in vlak gekapte blokken ijzerzandsteen, verbonden met een witgele kalkmortel.

Tot deze bouwfase behoort ook de oostelijke buitenmuur van het kasteel die reeds in 1959 gedeeltelijk was onderzocht. De zuid-oostelijke hoek werd volledig vrijgelegd waarbij twee ronde torens op een zware veelhoekige fundering te voorschijn kwamen. Op de hoek bevond zich een holle toren met kelderverdieping die op amper 4 m werd geflankeerd door een tweede volle toren. Vanuit de hoektoren liep een muur westwaarts die na ca. 10 m plots eindigde. Een analoge situatie vertoonde de noord-oostelijke hoek zodat de oostelijke buitengevel een symmetrisch geheel vormt met vier torens. Het zuidelijk deel hiervan werd geconsolideerd en gerestaureerd (fig. 71). Waarschijnlijk dateert deze bouwfase uit het midden van de 15de eeuw.

Fig. 71. De geconsolideerde zuidoostelijke hoek van het kasteel.

In de eerste jaren van de 16de eeuw werd het kasteel door de toenmalige eigenaar, graaf Hendrik III van Nassau, volledig afgebroken en de burchtheuvel ingericht als jachtpark of „Warande”. In de tweede helft van de 17de eeuw werden de kelderruimtes van de twee hoektorens van de oostelijke gevel doorbroken en een vierkante ijskelder aangebouwd.

Het onderzoek wordt in 1982 verdergezet.

B. ROSENS, P. VYNCKIER